

JÁRA CIMRMAN (LADISLAV SMOLJAK, ZDENĚK SVĚRÁK) ČESKÉ NEBE

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

(*Praotec Čech sedí na jevišti a kochá se pohanskými bůžky, které vytahuje z pytle u svých nohou. Když vstoupí Komenský, praotec bůžky rychle schová. Komenský vypadá tak, jak ho známe z obrázku. Přes rameno má na šnůrce černou školní tabulkou s pisátkem a hubkou. V ruce drží velkou tlustou knihu a plátěný pytlík se svačinou.*)

Komenský: Praotče Čechu! Já ti jednou ty tvoje zatracené bůžky vezmu a vyhodím na smetiště. Podívej, ty jako pohan bys tady v křesťanském nebi správně neměl být. Proč jsem tě naučil číst? Proč ti nosím nejnovější knížky, které dole vyjdou?

Praotec: Všechno už jsem přečet. Až na toho Stanislava Krychli Neumanna.

Komenský: Stanislava Kostku Neumanna. Tak toho číst nemusíš. To je pohan jako ty. Představ si, že by tě s těmi modlami přistihl svatý Václav. No, pověz, co ti minule řekl.

Praotec: Ještě jednou, a pomažeš.

Komenský: Ale kde vězí? Už by tu měl být.

Praotec: Asi se někde modlí.

Komenský: To ho neomlouvá. Já se také modlím, a chodím včas. Ale než přijde, vyzkouším tě. Promrskáme si česká operní díla. Kdo složil Rusalku?

Praotec: Zdeněk Fibich.

Komenský: Chyba. Antonín Dvořák. Kdo složil Prodanou nevěstu?

Praotec: Bedřich...

Komenský: Správně...

Praotec: Podmásli!

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

úvodní scéna

V první části je odborný seminář. Skládá se z výstupů jednotlivých členů divadla, kteří jsou představováni jako doktor, docent, inženýr apod.

Přednesená téma:

- Nález nové hry
- Cimrmanova živá kopírka
- Maršál Radecký a jeho život
- Cimrmanova socha v Praze
- Cimrmanova juvenilie – vystupují Smil Flaška z Pardubic a Beneš Krabice z Veitmile
- Rukopisy královédvorský a zelenohorský

Ve druhé části je vlastníhra České nebe, která se odehrává v nebi.

Zde zasedá Česká nebeská komise. Ta se chystá k rozšíření, a tak mezi svatého Václava, J. A. Komenského a praotce Čecha jsou postupně pozvání K. H. Borovský, J. Hus a babička Boženy Němcové. Začínají projednávat jednotlivé body zasedání – vzít či nevzít do nebe z očistce Smetanu, Sabinu, Hanku s Lindou a zda přijmout české vojáky, kteří dezertovali na druhou stranu fronty a říkají si legionáři. Občas se objeví i Čech, polní maršálek J. V. Radecký, člen komise rakouské, která je podle něj nadřízená komisi české. Nařídí jim, aby dezertující vojáky nepouštěli do nebe, ale do pekla. Ale

babička Boženy Němcové praví, že ti chlapci si peklo už dole v té hrozné válce a ostatní s ní souhlasí. Nakonec vybírájí nového českého krále, stane se jím Tomáš Garrigue Masaryk.

- **téma a motiv**

téma: pohan Čech, poté sv. Václav
motivy: nebe, knihy, modlení, učitel

- **časoprostor**

prostor: české nebe
čas: začátek první světové války roku 1914

- **kompoziční výstavba**

Úryvek tvoří scénická poznámka a repliky Komenského a Praotce.

- **literární forma, druh a žánr**

drama, drama, komedie

- **vypravěč**

neurčuje se

- **postava**

Komenský – moudrý, pokrovský
sv. Václav – spravedlivý, starostlivý
praotec Čech – pohan, popolený, rád by se připojil, ale ostatní ho neuznávají (krom babičky)
K. H. Borovský – spravedlivý, vždy se postaví čelem k problému
J. Hus – „Hus, mravnosti brus“ – morální, ale jen z hlediska křesťanské víry
Babička B. Němcové – venkovanka, v komisi se ocitla spíš náhodou
Radecký – povýšený, hrdý, že to dotáhl tak daleko (největší vojevůdce od J. Žižky)

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč – pronáší Komenský a Praotec

- **typy promluv**

dialog Komenského a Praotce

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

bůžek	zdrobnělina	
Proč jsem tě naučil číst? Proč ti nosím nejnovější knížky, které dole vyjdou?		řečnické otázky
přečet	nepisovný tvar slovesa	
promrskáme	profesní mluva (učitel)	
Bedřich...	apoziopeze (nedořečenost)	

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

zatracení bůžci	oxymóron
To je pohan jako ty.	přirovnání
pomažeš	metonymie

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

Svěrák, Smoljak – od 70. let 20. století až do dneška (bez Smoljaka, ten do 6. 6. 2010)

Cimrman – konec 19. začátek 20. století

Zdeněk Svěrák (*28. března 1936)

- je český humorista, dramatik, scenárista, textař a herec
- vystudoval český jazyk a literaturu na vysoké škole pedagogické
- učitel na základní škole v Měcholupech a na gymnáziu v Žatci
- 1961–69 – redaktor Čsl. rozhlasu a člen KSČ
- 1977–91 – scénárista FS Barrandov
- společně s L. Smoljakem a J. Šebánkem založili Divadlo Járy Cimrmana
- pseudonym Emil Synek
- Oscar za film Kolja (nejlepší zahraniční film)

Ladislav Smoljak (*9. prosince 1931, +6. června 2010)

- vystudoval matematiku a fyziku na vysoké škole pedagogické (poté co nebyl přijat na DAMU obor režie)
- asistent na UK fakulta technické a jaderné fyziky
- učitel na gymnáziu v Brandýse n. Labem
- redaktor časopisu Mladý svět => podílel se na vzniku čtenářské ankety Zlatý slavík
- nakladatelský redaktor MF
- v 70. letech scénárista FS Barrandov
- společně s Z. Svěrákem a J. Šebánkem založili Divadlo Járy Cimrmana

Hry Divadla Járy Cimrmana v chronologickém pořadí:

- *Akt* (1967)
- *Vyšetřování ztráty třídní knihy* (1967)
- *Domácí zabijačka* (1968) (autor: Jiří Šebánek, pak se pohádali a stáhli ji z repertoáru)
- *Hospoda na mýtince* (1969)
- *Vražda v salonním coupé* (1970)
- *Němý Bobeš* (1971)
- *Cimrman v říši hudby* (1973)
- *Dlouhý, Široký a Krátkozraký* (1974)
- *Posel z Liptákova* (1977)
- *Lijavec* (1982)
- *Dobytí severního pólu* (1985)
- *Blaník* (1990)
- *Záskok* (1994)
- *Švestka* (1997)
- *Afrika* (2002)
- *České nebe* (2008)

- **literární / obecně kulturní kontext**

dramatická tvorba po roce 1945 – divadla malých forem

satirické drama, mystifikace

divadlo Semafor (Sedm malých forem) – založeno Jiřím Suchým r. 1959

- hudebně zábavné divadlo
- dominantní dvojice Suchý, šlitr
- později přibyli Grossmann a Šimek

- inscenace Jonáš a tingl-tangl, Návštěvní den, Kytice

Divadlo Na zábradlí – text-appealový typ divadla, vede Ivan Vyskočil

- pořady složené z povídek, písniček a komentářů
- Ivan Vyskočil – herec, autor her? Kdyby tisíc klarinetů, Haprdáns
- Text-appeal = divadlo vznikající přímo před divákem, pracuje se s obecenstvem

Divadlo na provázku – Brno, od 1967, Bolek Polívka, Miroslav Donutil, Jiří Pecha

- adaptace Milana Uhdeho: Profesionální žena, Balada pro banditu, Pohádka máje
- hry Bolka Polívky: Am a Ea, Pépe, Šašek a královna

Studio Y – Liberec, poté Praha, režisér Jan Schmid

- Život a smrt K. H. Máchy, Večírek, Třináct vůní (z deníku žákyně)

Sklep – experimentální divadlo, Milan Šteindler, David Vávra, Tomáš Vorel, Tomáš Hanák

- osobitá poetika, nevážnost
- Muzikál, Carmen – parafráze opery Jiřího Bizeta

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

děj se odehrává v českém nebo

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Podle autorů by toto měla být jejich poslední hra => myslím si, že je i trochu o nich samotných, protože na závěr semináře předstoupí Svérák s tématem Rukopisů a snaží se vysvětlit postoj celého divadla k mystifikátorům Hankovi a Lindovi, kteří svými díly léta mystifikovali celý národ, ale podle Svéráka je to nejspíš bavilo.

- **pravděpodobný adresát:**

široká veřejnost

- **určení smyslu díla:**

Jára da Cimrman psal toto dílo v pražské kavárně Louvre za světové války a chtěl podpořit Čechy v boji proti nenáviděné prohnilé monarchii.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

poslední hra autorské dvojice Smoljak & Svérák

- **tematicky podobné dílo:**

hra Lijavec – také o rozpadu Rakouska-Uherska

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

V roce 1918 (v prvních dnes samostatných republikách) byl v režii J. A. Palouše natočen stejnojmenný němý film podobného obsahu, který je dnes pokládán za ztracený.

„Otec ukazuje synkovi knihu, ve které jsou obrazy našich slavných mužů. V noci děčku zdál se sen. Přichází do nebe a anděl uvádí je do oddělení českého a tu hošik setkává se s několika těmito slavnými muži a zvěstuje jim, že český národ vymanil se již z těžké poroby a je osvobozený. - Dítě se ze snu probudí a vidí, že všechno byl jen sen.“ (Podle cenzurního lístku)